

کتاب اول مجموعه جهان اسلام

جهان اسلام

شمال آفریقا و غرب آسیا

کتابخانه محمدی صنفی

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۹۲

سرشناسه: صفوی، سیدیجی، ۱۳۳۱-
عنوان و نام پدیدآور: جهان اسلام: شمال آفریقا و غرب آسیا/ سیدیجی صفوی.
مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۴۶۹ ص: مصور (رنگی)، جدول، نمودار.
فروست: مجموعه جهان اسلام؛ کتاب اول.
شابک: 978-964-00-1538-4
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.
یادداشت: کتاب حاضر توسط شکیب در سال ۱۳۹۱ فیا گرفته است.
موضوع: کشورهای اسلامی.
رده‌بندی کنگره: الف ۱۳۹۱ ج ۷ ص ۲۵/۶ DS
رده‌بندی دیوین: ۷۶۷۱/۰۹۰۰
شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۸۰۲۶۶

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۰-۱۵۳۸-۴

مجلس شورای اسلامی ایران

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

«با همکاری مؤسسه آینده‌پژوهی جهان اسلام»

تهران: خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال، صندوق پستی: ۱۱۳۶۵۴۱۱۱

جهان اسلام: شمال آفریقا و غرب آسیا

© حق چاپ: ۱۳۹۲، مؤسسه انتشارات امیرکبیر www.amirkabir.net

نوبت چاپ: اول

مدیر گروه تحقیق: دکتر سیدیجی صفوی

گروه تحقیق: علیرضا فرشچی، حمزه صفوی، احمد صدقی، صادق جوکار، مصطفی مهرورزی

طراح جلد: گروه خلاقیت آیدیا لیست

صفحه‌آرا: وحید ملکی، نسرين پورکاسه‌گر

چاپ و صحافی و لیتوگرافی: چاپخانه سپهر، تهران، خیابان ابن سینا (بهارستان)، شماره ۱۰۰

شمارگان: ۵۰۰

بها: ۲۵۰۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است. هر گونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به‌جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در کیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

بسم الله الرحمن الرحيم

قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَ يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَ يَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.^(۱)

طی سال‌ها تدریس جغرافیای سیاسی در مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های مختلف (تهران، علامه طباطبائی، امام حسین (ع)، شهید بهشتی و...) نیاز دانشجویان این رشته را به شناخت تغییر و تحولات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جدید (۲۰۱۰ به بعد) کشورهای جهان اسلام به ویژه مناطق استراتژیکی همچون شمال آفریقا، غرب آسیا، آسیای مرکزی و جنوب شرق آسیا احساس کردم. همین نیازی در بین دانشجویان رشته‌های روابط بین‌الملل و علوم سیاسی نیز وجود دارد.

هم‌اکنون بیش از یکسال از نهضت‌های بیداری اسلامی ملت‌های مسلمان و شجاع و کهن مصر، لیبی، یمن و بحرین می‌گذرد و عموم مردم جهان اطلاعات کاملی از خصوصیات نظام سیاسی و مسائل فرهنگی، اقتصادی این کشورها ندارند حتی در برخی از کنفرانس‌های برگزار شده بین‌المللی و منطقه‌ای با شرکت مسئولان کشورهای اسلامی، که آنها نیز در اظهارنظرشان نگاه جامع و راهبردی به توانمندی‌های عظیم فرهنگ و تمدن اسلامی و فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی جهان اسلام در زمان حاضر نداشته‌اند.

بیش از صد سال گذشته اساتید دانشگاه‌های ایران و کشورهای اسلامی تکرار کننده‌ی متون ترجمه‌ای غربی‌ها در علوم مختلف از جمله علوم انسانی که تفاوت ریشه‌ای با فلسفه‌ی علم و تفکر اندیشمندان اسلامی دارد، بوده‌اند. اما به فضل الهی طی چند دهه‌ی گذشته شاهد رشد و شکوفایی علمی اندیشمندان و اساتید جوان جهان اسلام در حوزه‌ی علوم سیاسی و علوم انسانی خصوصاً در دانشگاه‌های ایران هستیم و این امید به وجود آمده است که با تولید منابع علمی و نظریه‌های جدید به خصوص در حوزه‌ی علوم انسانی مبتنی بر فلسفه‌ی جهان‌بینی متعالی اسلام ناب محمدی و همچنین با تکیه بر دستاوردهای مختلف علوم انسانی کشورهای اسلامی بتوان جریان فکری یک طرفه را به گفتگوی دوطرفه با اندیشمندان و نخبگان حق طلب،

صلح جو، آزاداندیش و طرفدار حقوق بشر در غرب با استفاده از رسانه‌های جدید به ویژه فضای مجازی تبدیل نمود.

پس از تألیف کتاب (وحدت جهان اسلام؛ چشم‌انداز آینده) در سال ۱۳۸۷ و ترجمه‌ی آن به سه زبان عربی، انگلیسی و ترکی استانبولی و استقبال خوبی که از آن به عمل آمد، طی سال‌های ۱۳۸۸ به بعد، تمامی پژوهشگران موسسه‌ی آینده پژوهی جهان اسلام با راهبری کلی و جزئی اینجانب مشغول تدوین و تألیف مجموعه کتاب‌هایی با عنوان «جهان اسلام» هستند. مجموعه‌ی مطالعات و تألیف‌ها به منظور دسترسی به اهداف زیر می‌باشند:

۱) شناخت مسائل مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... ملت‌ها و دولت‌های مختلف عضو سازمان کنفرانس اسلامی.

۲) تقویت عوامل هم‌دایی و وحدت جهان اسلام و تبیین حرکت به سمت آرمان‌نهایی تشکیل «امت اسلامی» بر مبنای اعتقادات مشترک اسلامی قرآن کریم و پیامبر عظیم‌الشان اسلام حضرت محمد(ص) بنده بر این اعتقاد که جهان اسلام از چنان قدرت مادی و معنوی عظیمی برخوردار است که می‌تواند در قرن بیست و یکم با جریان مادی‌گرایی و سرمایه‌داری به رهبری آمریکا و صهیونیسم مقابله کند و پیروز شود.

۳) توسعه درک و فهم عموم مردم و دانشجویان ملت‌های اسلامی نسبت به شناخت جغرافیای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... کشورهای مختلف سیاسی به عنوان یک پیکره‌ی واحد، از اقیانوس اطلس تا اقیانوس آرام و شناخت توانمندی‌ها و فرصت‌ها برای آینده‌ی روشن در قرن حاضر و مقابله با چالش‌ها و تنگناها و توطئه‌های مراکز استکباری که به دنبال تفرقه میان ملت‌ها و دولت‌های اسلامی هستند.

۴) کمک به اندیشمندان، نخبگان و سیاستمداران جهان اسلام برای تقویت همگرایی سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و رسانه‌ای به منظور ارتقاء منافع مشترک کشورهای اسلامی. در این راستا، رهبر حکیم انقلاب اسلامی امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) می‌فرمایند:

«اسلام ثابت کرده است ظرفیت آن را دارد که امت خود را به اعتلای مدنی و عزت و قدرت سیاسی برساند، ایمان و مجاهدت و پرهیز از تفرقه تنها شرط‌های تحقق این هدف بزرگ است.»^(۳)

۵. نظریه‌پردازی در حوزه‌ی منابع قدرت بین‌المللی و امنیت بین‌الملل و اثبات این نظریه که

جهان قرن بیست و یکم به سمت چند قطبی شدن قدرت در حال شکل گیری است و جهان اسلام با داشتن منابع قدرت عظیم بالقوه و توانمندی های فرهنگی و تمدنی و اقتصاد مبتنی بر انرژی (نفت و گاز) و موقعیت برتر جغرافیایی کشورهای اسلامی در قاره های آسیا و آفریقا می تواند به عنوان یک قطب بزرگ قدرت جدید بروز و ظهور کند و در ایجاد صلح و امنیت منطقه ای و جهانی اثرگذار باشد.

لازم به ذکر است که مجموعه ی کتاب های جهان اسلام حاصل همکاری جمعی از اندیشمندان حوزه های مختلف علوم انسانی، علوم جغرافیایی و علوم سیاسی و روابط بین الملل با اینجانب در مؤسسه ی آینده پژوهی جهان اسلام می باشد. لذا وظیفه خود می دانم از زحمات آقایان دکتر علیرضا فرشچی، دکتر سید حمزه صفوی، احمد صدقی، جواد زمان زاده دربان، صادق جوکار و مصطفی مهرورزی که در به ثمر نشستن این مجموعه ی آثار سهم بیشتری ایفا نموده اند تشکر و قدردانی نمایم.

در پایان با بیان این حقیقت که توفیق الهی و تدابیر و رهنمودهای حکیمانه ی رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (رضوان الله تعالی علیه) و حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) درباره ی تکالیف و وظایف سرنوشت ساز مسلمانان و کشورها و دولت های اسلامی برای تحقق آینده ای توأم با عزت اسلامی و پیشرفت و عدالت و آزادی، اصلی ترین انگیزه ی همه دست اندرکاران تألیف و چاپ و نشر و توزیع این مجموعه کتاب های جهان اسلام طی سه سال گذشته بوده است.

مؤسسه آینده پژوهی جهان اسلام پیشنهادات صاحب نظران و فرهیختگان ارجمند را هدیه ای جهت ارتقای سطح کیفی کتب تألیفی در چاپ های بعدی می داند. ایمیل مؤسسه برای دریافت نظرات شما بزرگواران INFO@IIWFS.COM می باشد.

«كَتَبَ اللَّهُ لَا غَلْبَانَ أَنَا وَرَسُولِي»

دکتر سید یحیی (رحیم) صفوی

تهران. تابستان ۱۳۹۱

فهرست مطالب

۷		مقدمه
۱۱		فهرست مطالب
۱۵		اردن
۱۷		موقعیت جغرافیایی
۱۸		جمعیت
۲۰		پیشینه
۲۲		دوران معاصر
۳۰		اقتصاد
۴۵		مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۴۹		ادیان و مذاهب
۵۱		مطبوعات
۵۳		رادیو و تلویزیون
۵۳		فرهنگ و ورزش
۵۵		وضعیت دفاعی
۵۹		تجهیزات نیروهای شبه نظامی
۵۹		بررسی های آماری
۶۴		پی نوشت
۶۷		الجزایر
۶۹		موقعیت جغرافیایی
۶۹		طبیعت
۷۰		جمعیت و ویژگی های آن
۷۲		پیشینه
۸۴		اقتصاد
۹۹		مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۱۰۳		مذهب
۱۰۴		مطبوعات
۱۰۶		رفاه و سلامت
۱۰۷		وضعیت دفاعی
۱۱۱		بررسی های آماری
۱۱۵		پی نوشت
۱۱۷		تونس
۱۱۹		موقعیت جغرافیایی
۱۲۲		پیشینه
۱۲۸		اقتصاد
۱۴۴		مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۱۴۹		دین

۱۴۹.....	مطبوعات.....
۱۵۲.....	رفاه اجتماعی.....
۱۵۳.....	محیط زیست.....
۱۵۳.....	وضعیت دفاعی نظامی.....
۱۵۵.....	بررسی های آماری.....
۱۶۰.....	پی نوشت.....
۱۶۳.....	صورته.....
۱۶۵.....	موقعیت جغرافیایی.....
۱۶۶.....	جمعیت.....
۱۶۷.....	پیشینه.....
۱۷۸.....	اقتصاد.....
۱۹۴.....	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی.....
۱۹۸.....	تنوع مذهبی.....
۲۰۰.....	فرهنگ.....
۲۰۱.....	آموزش.....
۲۰۲.....	رفاه اجتماعی و بهداشت.....
۲۰۳.....	وضعیت نظامی.....
۲۰۷.....	بررسی های آماری.....
۲۱۲.....	پی نوشت.....
۲۱۵.....	فلسطین.....
۲۱۷.....	موقعیت جغرافیایی.....
۲۲۲.....	جمعیت.....
۲۲۴.....	پیشینه.....
۲۴۴.....	اقتصاد.....
۲۶۲.....	نظام پولی، ارزی و مالی (بانکداری).....
۲۶۳.....	تجارت صنعت.....
۲۶۴.....	حمل و نقل.....
۲۶۴.....	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی.....
۲۶۷.....	مذهب و دین.....
۲۶۸.....	مطبوعات.....
۲۶۹.....	رسانه های گروهی و ارتباطات.....
۲۶۹.....	آموزش.....
۲۶۹.....	وضعیت دفاعی.....
۲۷۱.....	بررسی های آماری.....
۲۷۷.....	پی نوشت.....
۲۷۹.....	نمنا.....
۲۸۱.....	موقعیت جغرافیایی.....

۲۸۲		جمعیت
۲۸۲		پیشینه
۲۸۸		اقتصاد
۳۰۵		تجارت و صنعت
۳۰۶		مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۳۱۰		ادیان و مذاهب
۳۱۲		فرهنگ
۳۱۲		آموزش
۳۱۳		وضعیت دفاعی
۳۱۶		بررسی‌های آماری
۳۲۲		پی نوشت
۳۲۵		نمیه
۳۲۷		موقعیت جغرافیایی
۳۲۸		جمعیت
۳۲۸		پیشینه
۳۳۵		اقتصاد
۳۴۸		نظام مالی
۳۵۱		مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۳۵۲		مذهب
۳۵۳		مطبوعات
۳۵۴		فرهنگ
۳۵۵		آموزش
۳۵۶		رفاه اجتماعی
۳۵۷		محیط زیست
۳۵۷		وضعیت دفاعی
۳۶۰		بررسی‌های آماری
۳۶۳		پی نوشت
۳۶۵		مراکش
۳۶۷		موقعیت جغرافیایی
۳۶۸		پیشینه
۳۷۴		اقتصاد
۳۷۸		صنایع
۳۸۱		بازرگانی خارجی
۳۹۱		مذهب
۳۹۱		مطبوعات
۳۹۲		فرهنگ
۳۹۳		وضعیت دفاعی

۳۹۶	بررسی‌های آماری.....
۴۰۰	پی نوشت.....
۴۰۳	مصر.....
۴۰۵	مقدمه.....
۴۰۶	موقعیت جغرافیایی.....
۴۰۷	جغرافیای انسانی.....
۴۰۸	پیشینه.....
۴۱۵	اقتصاد.....
۴۴۰	بازرگانی (تجارت و صنعت).....
۴۴۲	حمل و نقل و ارتباطات.....
۴۴۴	وضعیت فرهنگ و آموزشی.....
۴۵۰	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی.....
۴۵۳	مذهب.....
۴۶۱	بررسی‌های آماری.....
۴۶۷	پی نوشت.....